

Romano hangos

15re

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 18 • ČÍSLO 17 • VYŠLO 9. PROSINCE 2016

zprávy

LETY U PÍSKU – Vyřešit vepřín v tomto místě dostal za úkol od premiéra ministr kultury Daniel Herman, a to ještě do konce tohoto volebního období. Stát by měl vepřín vykoupit. Rezort kultury jmenoval komisi, která má za úkol stanovit ocenění. Jakmile budeme mít čísla na stole, slibuje ministr Herman, vstoupíme do jednání s akcionáři.

MILOVICE – Paterčata z Milovic dobře prospívají. Už jsou jim tři roky. Sběrka obecně prospěšné společnosti na podporu rodiny paterčat skončila už loni v dubnu. Peníze jsou momentálně nedobytné. Rodiče paterčat Alexandra Kiňová a Antonín Krosčen se dohadují s Klubem dvojčat o více než 600 000 Kč. Klub převedl částku na pražský magistrát. Tam peníze leží nedotčeny. Není zcela jasné proč. Rodinu paterčat zastupuje advokátka Klára Samková.

Naše vězeňství

Již dlouhá léta se občas dostanu do leckteré naší věznice po celé vlasti, díky bohu, že už si mne tam nenechávají. Tím důvodem je, že navštívím nějakého vězně, který mne požádal o radu a pomoc. Obvykle proto, že je na mne a na Společenství Romů kladen požadavek ke složení zákonné záruky za podmíněné propuštění žadatele. Občas k takovému kroku přistupuji za celkem dosti výrazné nelibosti top týmu naší organizace.

Vím ovšem, proč to dělám. Nikoliv jen proto, že jsem „Samaritán“ z povolání, za něhož jsem mnohými považován, ale především proto, že mi to skutečně pomáhá ujasnit si, jak je to s naší policejní a trestní složkou, směřující k nápravě obža-

lovaného z trestného činu, jeho následné převýchově a jeho úspěšnému návratu do společnosti, doopravdy. Romové jsou dosti častými chovanci našich výchovných zařízení, jak se někdy někdo věznicím snaží přezdívat. Tím se tento fenomén stává společenským problémem souvisejícím s integrací Romů do společnosti. Je to jeden ze stěžejních bodů prevence kriminality. To se nedá popřít. Z tohoto pohledu se na problém vězeňství podívejme.

Každé podmíněné propuštění je posuzováno příslušným soudem. Není to vůbec jednoduché řízení, jak se široko daleko v romské komunitě jeví.

Jsou tři zákonné podmínky, které se zkoumají:

- Uplynutí poloviny výkonu trestu (obvykle).
 - Bezvadný výkon trestu spojený s častými pochvalami a aktivním přístupem k výkonu trestu. Z toho obvykle soud usuzuje, zda výkon trestu již splnil svůj výchovný účel.
 - Jaké jsou záruky dobrého zařazení do společnosti bez rizika dalšího pokračování v trestné činnosti.
- Podívejme se podrobněji na rub i líc těchto podmínek:
- Dá se celkem s jistotou říci, že stane-li se někdo recidivistou, jen stěží má šanci na podmíněné propuštění.
- Pokud někdo byl již dříve podmíněně propuštěn, je téměř nemož-

né dosáhnout nového udělení podmínky. Říkám to mnoha svým vězeňským klientům, aby si tuto okolnost dobře promysleli a zbytečně nemařili čas soudů i vlastní psychickou rovnováhu neustále se opakujícími žádostmi.

Někdy se stane u recidivisty, že se zkoumá, do jaké míry již převýchova nastala. Státní zástupci obvykle tvrdí, že výkon trestu je jen průměrný a náprava tedy ještě nastala. Ještě jsem nikdy neslyšel z úst těchto zástupců státu, aby upřesnili, jaký tento výkon má být. Dokonce jsem přesvědčen, že je to pro ně často jen zástupný důvod podmíněné propuštění mařit i u člo-

Pokračování na str. 2

z obsahu

Téma čísla:

Vězeňství

strana 1–5

Yellow Ribbon Run

– „Uteč předsudkům!“

strana 4

Dvojazyčná povídka

Sen může mít každý/Suno šaj avel sakones

strana 6 a 7

Rozhovor s Terezií Dubinovou

Vystudovala kulturologii a hebraistiku na FF UK Praha, absolvovala kurs moderní hebrejštiny na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Má za sebou tři dlouhodobé pobyty v Izraeli. V roce 1997–98 vyučovala biblickou hebrejštinu na Husitské teologické fakultě UK v Praze. V letech 1991–1997 pracovala v občanském sdružení Centrum humanitární pomoci krajanům, které pomáhalo ukrajinským občanům českého původu v oblasti postižené černobylskou jadernou katastrofou. Po jejich přestěhování do Čech v letních měsících pracovala v české evangelické vesnici Bohemka u Oděsy jako učitelka českého jazyka a kultury.

V letech 2002–2009 pracovala v občanském sdružení Baševi Jičín, pečujícím o synagogu a židovský hřbitov v Jičíně. Od roku 2002 se

věnuje přednáškové činnosti na Jičínsku a v Praze. V roce 2007 obhájila disertaci na téma „Ženský prvek v interpretaci hebrejských biblických a pobiblických komentářů“, ve které studovala a srovnávala tradiční starověké a středověké rabínské komentáře a současné feministické komentáře biblických příběhů ženských hrdinek. Knižní podobu disertace vydalo pod názvem „Ženy v Bibli, ženy dnes“ na podzim 2008 Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze. V letech 2007–2008 pracovala jako lektorka seminářů a přednášek. V letech 2008–2009 přednášela v programu ECES (East and Central European Studies) Filosofické fakulty Univerzity Karlovy genderová témata v rámci předmětu „Jewish Studies“.

Pokračování na str. 5

zprávy

PRAHA – Premiér Sobotka odvolal z vlády Jiřího Dienstbiera a Svatopluka Němečka – ministra zdravotnictví. Dle premiéra není důvodem špatná práce obou ministrů, nýbrž okolnost, že na něj působí unaveně. Ani jeden z ministrů tento důvod nepřijal a nepotvrdil. Není pochyb, že pan premiér vyslyšel volání jiných členů sociální demokracie, kterým Jiří Dienstbier a Svatopluk Němeček nevyhovovali. Kdo jsou ti lidé? Žádné tajemství: poslanci Tejc a Foldyna, hejtman Zimola, nově jmenovaný ministr zdravotnictví Miloslav Ludvík – dosavadní ředitel motolské nemocnice, nepochybně i ministr Chovanec a ex-hejtman Michal Hašek. Změnou ministrů se snaží premiér uchovat přízeň těch, které bychom pro stručnost mohli nazvat pátou kolonou sociální demokracie, před nastávajícím sjezdem. Většina jmenovaných byla účastníky takzvaného „Lánského puče“, kde se snažili za vydatné pomoci prezidenta republiky premiéra Sobotku zbavit funkce. Tehdy se jim to nepodařilo. Uvidíme, jak tento vnitrostranický vražedný boj sociální demokracie skončí.

PRAHA – Už 7. prosince vystoupí Pražský výběr v 02 Aréně na koncertu, který je již plně vyprodán. Nejviditelnějšího představitele Pražského výběru Michaela Kocába příprava tohoto jediného koncertu plně zaměstnává. Je to z jeho strany nepochybně impozantní výkon, neboť současně připravuje slavnostní udělování letošních cen Roma spirit.

PRAHA – Jindřich Frühauf, který házel vajíčka na prezidenta Zemana 17. listopadu roku 2014, půjde k soudu za každou cenu. Údajně se v tom angažuje nějaký právník z Hradu. Jiní právníci, včetně senátorky Elišky Wagnerové, zdůrazňují, že házení vajec po politicích je tradiční formou protestu.

JÍŘICE – Žádné mříže, žádní bachaři. U káznice v Jiřicích na Nymbursku vznikne unikátní zařízení, takzvaná „otevřená věznice“. Odsouzeným, kterým se blíží konec trestu, má toto zařízení usnadnit návrat do života společnosti. V novém areálu mimo věznici vyrostou čtyři nové obytné domy se čtyřmi dvoulůžkovými komfortními pokoji se společenskou místností. Od svobody bude vězně dělit jen betonový plot s ostnatými dráty a kamerovým systémem. Jde o pilotní projekt pro příští rok.

BUDAPEŠŤ – Příslušník extrémní pravicové strany Jobbik, šéf ochrany stranických akcí, musel odstoupit, protože jeho přítelkyní je Romka.

ULÁNBÁTAR (Mongolsko) – Tibetický duchovní vůdce dalajláma vystoupil v sobotu 19. listopadu před tisíci svých příznivců, a to i navzdory odporu Číny, která důrazně žádala vládu Mongolska, aby příjezdu dalajlámy zabránila. Ulánbátar si slibuje od Číny půjčku ve výši 4,2 miliardy dolarů na překonání hluboké krize.

WASHINGTON – Poradcem nově zvoleného prezidenta Donalda Trumpa se stal Stephen Bannon. To vyvolalo pobouření v Demokratické straně. Bannon je šéfem ultrakonzervativního webu a podporovatelem rasistické organizace Ku Klux Klan.

www.romea.cz

Informační portál o všem,
co se děje ve světě Romů

Naše vězeňství

Dokončení ze str. 1

věka evidentně dobře nasměrovaného k návratu do společnosti. Můj argument v takovém případě klade otázku, zda je možno zdůrazňovat i výchovnou funkci vězeňství vedle trestní a zda v určitém okamžiku již trest nepozbyl svého účelu a stává se kontraproduktivním, a nevede k nápravě člověka, spíše k jeho pocitu další nespravedlnosti. V tomto směru mne naše vězeňství zatím nepřesvědčilo o své úspěšnosti ve věci převýchovy a nápravy. Nedovedu posoudit, je-li to vina zatvřelosti státních zástupců a jejich obavy, aby nebyli osočeni z nezákonnosti, přisvědčí-li propuštění, nebo vězeňství, které svými vychovateli poskytuje relevantní informace o svých klientech.

Ten, kdo dává záruku, je občas staven do nemožné role přesvědčit soudní dvůr o tom, jaké konkrétní kroky učiní, aby, nedejbože, podmíněně propuštěný nepáchal již

trestnou činnost. I při velké fantazii lze soud jen stěží přesvědčit, pokud již dopředu není soudce (soudkyně) přesvědčen. Ale ten stín podezření o něčem takovém ani padnout nesmí.

Ještě jedna věc, která úroveň našeho vězeňství dokreslí.

Stalo se mi několikrát, že obžalovaný ve výkonu trestu si stěžoval na šikanu ze strany dozorců. Udělal jsem si o věci dosti reálnou představu osobním pohovorem a byly mi doručeny konkrétní doklady, že se šikana stala, například kresby šířené mezi vězni i veřejně se objevující, které hanobily dotyčného jako „černou opici“.

Podal jsem žalobu na vnitřní vězeňskou policii a poté, co ona nezjistila nic, i na Generální inspekci bezpečnostních sborů (GIBS). Současně jsem o věci informoval i náměstka ministra spravedlnosti. I za této situace odpověď zněla (a ne

jednou!): „Šikana se nepotvrzuje!“

Aspoň že se podařilo na moji žádost po jisté době, kdy už to nebylo chápáno jako můj návrh, vězně přemístit jinam, kde se vše odehrávalo již bez problémů.

Co k tomu říci? Jen dohady, ukřivďenost stěžovatele? Asi jen neformální konstatování jednoho nejménovaného (pochopitelně) úředníka ministerstva spravedlnosti: „Naše vězeňství je ve vývoji, v potížích a tu hlavní roli hrají, jako všude, lidé! Zlepšení bude nějakou chvilí trvat – a to jen za podmínky dobře nastavených programů a jejich realizace.“ O jiných programech další zmínky v našem listu – čtěte!

Člověk mimo věznici a zdejšího života v ní nemůže vidět do podrobností. Skutečný obraz zůstává mimo zraky veřejnosti a probleskují jen občasné náznaky z pera „neopravitelných mediálních investigativců“.

Karel Holomek

foto: Pavel Kočnar

Solidární síť Chceme bydlet! svolává na 6. prosince demonstraci proti spekulantům s byty

Spekulace s nemovitým majetkem firmy Dolfin v Brně aktuálně ohrožuje více než sto rodin s dětmi. Na ochranu nájemníků vznikla iniciativa Chceme bydlet!, která upozorňuje, že se velké množství lidí může již od Nového roku octnout na ulici. Na 6. prosince od 17.30 svolává demonstraci.

Shromáždění započne v parku na ulici Vlhké, následovat bude pochod na Moravské náměstí k sídlu firmy Dolfin (Dolfin R.E. – Zábřovice 1, s.r.o.), odkud bude pokračovat na Novou radnici. Do protestu se zapojí i sami obyvatelé ohrožených domů. Podpořila jej ombudsmanka Anna Šabatová.

Situace se dotýká nájemníků v domech na Vlhké, Francouzské, Bratislavské a Staré ulici. Již od léta se dozvídají, že budou muset opustit svoje byty, jelikož se je vlastník

rozhodl prodat firmě s těžko dohledatelnou sktrukturou, která sídlí v Amsterdamu. Nájemníci jsou v permanentní nejistotě, vedení firmy s nimi nekomunikuje. Prozatím není v silách města krizi řešit.

„Situace si žádá silnou občanskou reakci. Firma Dolfin R.E. vystavovala dlouhou dobu obyvatele domů nejistotě, nyní je uvrhla do neřešitelné bytové krize. Nedopustíme, aby zájem firmy odepřel rodinám možnost nalézt jiné bydlení,“ vysvětluje Miriam Kanioková, mluvčí iniciativy Chceme bydlet!.

Většina nájemníků dlouhou dobu dostává pouze krátkodobé nájemní smlouvy, většinou na tři měsíce. Žijí v neopravených domech, do kterých firma Dolfin neinvestovala téměř nic kromě některých oprav placených z veřejných prostředků získaných z evropských fondů. Za

byty ve špatném stavu jsou nuceni platit vysoké nájem ženoucí je do dluhů. Zato zisky firmy dál odcházejí do daňových rájů. Rodiny nemají moc možností, kam jít.

Postavení nájemníků je dlouhodobě oslabováno jak nedostatečnou legislativní úpravou, tak i praktickým jednáním pronajímatelů. Případ firmy Dolfin ohrožující přímo svým jednáním osudy stovky rodin s dětmi je v poslední době nejkřiklavějším důkazem faktu, že být nájemníkem znamená často zažívat velkou nejistotu. Solidární síť Chceme bydlet! rovněž upozorňuje, že podobného jednání se dopouští velké množství pronajímatelů, kteří čistě v zájmu zisku bezohledně ohrožují základní jistoty občanů.

„Zájmy ohrožených lidí nikdo nehájí. Proto jsme se rozhodli podpořit všechny dotčené nájemníky

a město, které se snaží nenadálou situaci řešit. Jeho úsilí však musí směřovat k poskytnutí běžného bydlení, nikoli k provizornímu řešení,“ upozorňuje mluvčí Alena Augustová.

Do podobných situací se dostává mnoho dalších lidí v Ostravě, v Praze, v Ústí nad Labem a dalších městech. Týká se nejen lidí ve vyloučených lokalitách, ale všech, kterým schází dostupné bydlení. Iniciativa Chceme bydlet! pokládá bydlení za základní právo. Riziko ztráty bydlení se týká všech občanů ČR.

Iniciativu Chceme bydlet! podpořila ombudsmanka Anna Šabatová:

„Sto dvacet rodin, kterým končí nájemní smlouvy, je v bezvýhodné situaci. Zkušenosti i šetření Kanceláře veřejného ochránce práv ukazují, že pro Romy je mnohem náročnější pronajmout si byt. Byd-

lení v azylových domech a na ubytovnách má pro rodiny mnoho negativních důsledků a nevyplatí se ani státu, který je výrazně dotuje v příspěvcích na bydlení. Samospráva by měla napnout všechny síly k vyjednávání se soukromým majitelem a měla by také rodinám, které přijdou o bydlení, pomoci.“

Demonstraci Chceme bydlet! organizují dobrovolníci a dobrovolnice různých názorů, věku i zaměření. Solidární síť aktivně propojuje všechny, kterým není lhostejná bytová politika a ty, kteří jsou sami ohroženi bytovou nouzí. Náklady na akci financují z vlastních zdrojů. Akce není organizována žádnou politickou stranou či hnutím a nemá za cíl jakoukoliv politickou stranu či hnutí propagovat.

Miriam Kanioková
Kolektiv Chceme bydlet!

Anketní otázka

Co je podle vás na současném českém vězeňství v pořádku a co není?

Renata Adamová, ČR – Chomutov
Byla jsem na semináři na krajském úřadě a téma bylo Užívání návykových látek ve vyloučených lokalitách. Dostali jsme se i k tomu, že drogy jsou dostupné i ve věznicích, což víme dlouho, ale jaký je to tam byznys... prodej injekčních stříkaček, distribuce atd. Ptám se, kolik lidí, včetně bachařů, je zkorumpova-

ných? Dále si myslím, že některé věznice nepůsobí tak, aby došlo k nápravě, ale naopak recidiva narůstá. Teď nevím, kde a v kom je chyba. Vnímám právě drogy ve věznicích jako velký problém, pokud toto bude stále přehlíženo a nedojde k přísnějším kontrolám, tak nemůže dojít k nápravě odsouzených a bude docházet ke zvýšené kriminalitě právě po propuštění z vězení.

připravil Gejza Horváth

Proměny v postavení Romek za poslední půlstoletí

Více než 60 romských žen z celé České republiky se setkala 28. 11. 2016 v hotelu Amarilis na konferenci s názvem „Proměny v postavení Romek za poslední půlstoletí“, kterou pořádala Romská ženská skupina Manushe (Slovo 21).

Na konferenci zaznělo mnoho zajímavých témat, která ženy inspirovala. Zabývaly se výzkumem sterilizace romských žen, mluvilo se i o romském ženském hnutí na mezinárodní úrovni. Představily se aktivní romské ženy, které na úrovni komunit formují ženské skupiny a podporují aktivizaci Romek. Vystoupily také zástupkyně mladé vzdělané generace a diskutovalo se o tom, jaké místo má v jejich životě vzdělání a kariéra a jak to jde dohromady s tradičními hodnotami Romů.

Účastnice se shodly, že Romky za poslední půlstoletí udělaly velký krok kupředu! Řada z nich je samostatných, hrdých a emancipovaných. „Přesto vidím kolem sebe ještě mnoho žen, se kterými je třeba pracovat,“ říká Martina Horváthová, koordinátorka skupiny Manushe. Také proto vznikl v minulém roce projekt Jileha (Srdcem). V rámci něj fungují v České republice Romské ženské skupiny v Krupce, Mimoní, Rumburku, Bruntále, Praze, Chomutově, Náchodě, Turnově a Ostravě, které se snaží změnit situaci a postavení žen ve svých městech. „Morální podpora a rady starších žen mladším byly velmi dobře přijímány, i naopak. Pociť sounáležitosti a pocit, že je schopná jako žena být dobrá i v jiných záležitostech a jít příkladem, v některých vyvolaly změny jak ve vztahu s partnery, tak i sebeuvědomění svých možností,“ vysvětluje Emílie Horáčková, vedoucí ženské skupiny v Mimoní.

Romské ženské skupiny Manushe (Slovo 21, z.s.) vedou své kolegyně k šťastnějšímu a plnějšímu

životu. „Chceme svět, kde ženy a muži žijí spolu a mají stejné postavení, a kde každá můžeme dojít naplnění,“ dodává koordinátorka projektu Martina Horváthová.

Všechny přítomné ženy na závěr konference vytvořily prohlášení romských žen k současné společenské atmosféře, která se dotýká každého z nás.

Projekt je realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky prostřednictvím Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, dále za finančního přispění US Embassy Prague a ve spolupráci s Nadací Heinrich Böll Stiftung Praha.

Prohlášení romských žen

Konference projektu Jileha, Praha 28. 11. 2016

Dnes, 28. listopadu 2016, jsme se sešly na konferenci v Praze o pokroku, který jsme učinily za poslední půlstoletí. Současná společenská atmosféra a události poslední doby nás nutí vyjádřit se k tomu, co cítíme a žijeme nyní. Jako Romky.

Vztah současné společnosti k Romům vnímáme jako vyhraněný. Denně se setkáváme s projevy xenofobie, s otevřeným i latentním rasismem, který se projevuje v mnoha aspektech našich životů. Necítíme se v této zemi bezpečně a necítíme se jako rovnoprávné občanky. Naše důvěra v instituce klesá, neboť nevidíme pozitivní výsledky všech těch nákladných programů a projektů, které se často realizují o nás, ale bez nás.

Pro ty nejdůležitější v našich životech, naše děti, si přejeme, aby žily v bezpečí, měly rovný přístup ke vzdělání, a cítily se rovnocennou součástí české společnosti více, než se cítíme my nyní.

Proto se obrácíme na vládu České republiky, aby pokračovala v podpoře inkluze ve vzdělávání

a nezapomínala na podporu bezpečného školního prostředí. Chceme školy, kam se nemusíme bát naše děti posílat. Chceme školy, které v přátelské atmosféře vůči všem umožní plnou realizaci schopností každého dítěte a podpoří tak jeho právo na volbu životní cesty a plnohodnotný život.

My, Romové, jsme dnes vnímání spíše jako sociální kategorie, což oslabuje naši pozici jako národnostní menšiny a brání naplňování našich práv na sebeurčení. Proto se obrácíme na Romy, aby rozvíjeli romskou identitu svých dětí a učili je být sebevědomé, a tím také schopné vyrovnat se s životními úskalími. Aby nezapomínali na romskou paťu a naši kulturu, která navzdory obohacovala světové kulturní dědictví. A obrácíme se na všechny občany této země, aby využívali nejen kulturní akce, které se pořádají, a snažili se poznat nás lépe a bez předsudků.

Role žen ve společnosti je důležitá stejně tak jako role mužů. Proto se obrácíme k dalším romským ženám, aby se neobávaly prosazovat v majoritní i minoritní společnosti. Aby nezapomínaly samy na sebe a říkaly si o to, co chtějí a co potřebují. Aby nezapomínaly na sebevzdělávání a vždy se vracely k moudrosti svých matek. Podporujeme zakládání formálních i neformálních ženských skupin jako prostředku k posilování osobní i občanské iniciativy a využití veškeré kapacity žen pro posílení společenské soudržnosti.

Jako aktivní občanky se tímto prohlášením hodláme řídit a podporovat jeho naplnění všemi silami. Pokud se k nám přidá ještě více romských žen, můžeme společně vytvořit skutečně silné hnutí a napomoci vytváření lepší budoucnosti pro všechny.

Účastnice konference „Proměny v postavení romských žen za poslední půlstoletí“

Milí přátelé,

včera jsem se poklonil památce umučených českých Romů v českém, a jen Čechy vedeném, koncentračním táboře v Letech u Písku. Zároveň jsem malou performancí vyzval všechny lidi dobré vůle, aby nerespektovali zákaz vstupu „nepovolaným“ osobám do prasečáku, který stále stojí přesně na místě bývalého koncentračního tábora, a vzali si krumpáče a „soukromý“ prasečák přišli zbourat, aby se vyčistila prasečími hovny potřísněná česká čest.

Česká společnost se pořád vyhýbá svojí zodpovědnosti za postavení a provozování strašného koncentráku v Letech, protože se ještě nezbavila rasistických a xenofobních postojů. Koncentrák fungoval pod českou správou až do roku 1942, kdy byl zbytek ještě neumučených Romů odvezen do koncentráku v Osvětimi, kde byli téměř všichni zavražděni naší „vznosnou“ křesťanskou společností, na kterou jsme tak pyšní.

Milan Kohout

Chcete přispívat na naše anketní stránky? Ozvěte se šéfredaktorovi na romanohangos@gmail.com

Ve Frenštátě pod Radhoštěm proběhla Noc divadel 2016

V sobotu 19. listopadu v 17 hodin se ve Frenštátě pod Radhoštěm konala Noc divadel. Tato kulturní akce je součástí evropského projektu European Theatre Night, který prezentuje divadlo tvořivým způsobem v netradiční formě. V Astře (centru volného času) ve Frenštátě pod Radhoštěm se divadelní noci zúčastnily celkem čtyři divadelní soubory, patřil mezi ně i soubor z Ostravy, který předvedl divadelní hru Kamarádi. Byl zde také stánek s romskou tematikou, kde si návštěvníci mohli koupit romské zboží. Nechyběl ani prostor pro odpočinek a občerstvení. Diváci si také mohli vyzkoušet divadelní kostýmy. Závěrem večera proběhla v tanečním sále romská taneční dílna pod mým vedením. K dílnám musím říct, že lidé měli zájem a bylo vidět, že si to všichni užili. Tanec totiž spojuje a odbourává stres.

V České republice bylo na výběr několik měst, kde byl připravený různorodý bohatý program. Představení pro malé děti i pro dospělé, autorská čtení, workshopy a semináře, koncerty, projekce filmů, prohlídky zákulisi a mnoho dalších nejen divadelních zážitků.

První ročník Noci divadel proběhl v roce 2013. Cílem projektu je české veřejnosti nabídnout kulturní využití.

Veronika Kačová

Andro Frenštatos pod Radhoštěm peskerd'as avri Rat andro d'ivadlos 2016

Sombatone 19. novembroste pandž orendar pes andro Frenštatos pod Radhoštěm kerelas Rat andro d'ivadlos. Kaľa kulturno akcija pes thovel jekhetane andro projektos European Theatre Night, savo prezentinel o d'ivadlos kreativne dromeha andre netrاديčno forma. Andre Astra (centrum, kaj peske phiren o čhavore) andro Frenštatos pod Radhoštěm ehas calkom štar d'ivadlne subori, ehas maškar lende o suboris khatar Ostrava, savo kerlas avri d'ivadlno bavišagos, savo pes vičinelas Kamarata. Ehas odoj tiš romaňi cercha, kaj peske o džene šaj cinde romane veci. Tiš than, kaj peske o manuša šaj odpočivinde, the varesavo chaben. Pro agor andre khel'ibnaskeri sala pes kerlas avri romano kheliben. Šaj phenav, hoj o džene, so odoj ehas, ta len ehas zaujem the džalas pre lende te dikhel, hoj hine vaš kada rado. O khel'iben thovel le dženen jekhetane the oddžal khatar tumende o stresos.

Andre calo Čechiko republika ehas andre varesave fora baro program. Predstaveni le cikne čhavorenge he bare dženenge, autorsko giňipen, workshopy, seminara, koncerty, filmy, the pherdo aver, na ča d'ivadlno dikhiben.

Peršo Rat andro d'ivadlos pes kerlas avri andro berš 2013. So hin nekbarereder andre oda projektos, ta čin le dženge, so dživen andre Čechiko republika, te sikhavel kulturno chasňaripen.

Veronika Kačová

Yellow Ribbon Run – „Uteč předsudkům!“

Motto: Druhá šance je nejlepší prevence. Pomáhat se vyplatí!

Vize: Pomoci zavřít dveře za kriminální minulostí a otevřít nové k nastartování pozitivní změny.

Příspěk k ochraně společnosti a potenciálních obětí trestných činů tím, že nabídneme lidem po propuštění z vězení a jejich rodinám druhou šanci na slušný život. Vybudovat cestu od přísného trestu k přijetí viny a zodpovědnosti přes podanou pomocnou ruku až po odpuštění a skutečnou svobodu.

Mise: Utéci předsudkům a dát lidem opouštějícím vězení druhou šanci.

Hodnoty: Pochopení, pomoc, přijetí, podpora, práce.

Proč Yellow Ribbon Run v České republice?

Česká republika se dlouhodobě potýká se složitým začleňováním propuštěných vězňů zpět do společnosti a s tím související vysokou mírou recidivy, která dosahuje téměř 70 %. Proč systém nefunguje? Ročně je z výkonu trestu „na svobodu“ propuštěno v průměru 13 200 osob. Záznam v rejstříku trestů je stigmatem, které komplikuje jejich návrat do plnohodnotného života. Skutečnost je taková, že 68 % firem vyžaduje trestní bezúhonnost. Šanci najít práci tak má méně než 1/3 propuštěných. Pokud navíc vězeň nepochází z fungujícího zázemí, představuje návrat k trestné činnosti často první volbu, ke které se uchýlí. To s sebou přináší ekonomickou zátěž, sociální problémy a bohužel i další oběti trestných činů.

I propuštěný vězeň může být vděčným a spolehlivým zaměstnancem. Musí však dostat šanci, jinak se bude stále pohybovat v začarovaném kruhu opakovaného páchání trestné činnosti. Yellow Ribbon Run, běh se žlutou stužkou, upozorňuje na problematiku vysoké nezaměstnanosti osob po výkonu trestu, která existuje i přes fakt, že charakter trestné činnosti není v rozporu se zaměstnatelností. Věříme, že každý člověk má právo na druhou šan-

ci, pokud o ni stojí. Při pracovním pohovoru by měl být proto posuzován na základě svých schopností a dovedností, nikoliv na základě své minulosti. Tím, že otevřeme lidem propuštěným z vězení možnost důstojný život a dáme jim druhou šanci, přispíváme k bezpečí ve společnosti a chráníme potenciální oběti trestných činů.

Yellow Ribbon Run v České republice pořádá Věznice Světlá nad Sázavou za Vězeňskou službu ČR společně s Probační a mediační službou ČR, platformou Business Leaders Forum sdružující společensky odpovědné firmy, nestátní neziskovou organizaci Rubikon Centrum vytvářející programy pro snižování recidivy a RunCzech, který je organizátorem Volkswagen Maratonu Praha. Další informace jsou k dispozici na facebookovém profilu „Yellow Ribbon Run – uteč předsudkům“, na webových stránkách www.yellowribbon.cz a webových stránkách Věznice Světlá nad Sázavou v záložce „O nás – Yellow Ribbon Run“.

Proč žlutá stužka?

Žlutá stužka – symbol pro návrat do společnosti, symbol naděje – vychází z písně *Tie a yellow ribbon round the old oak tree*. Tuto píseň zpívá někdo, kdo „si to odkroutil“ a není si jist, zda je doma vítán. Píše dopis své lásce s prosbou, aby uvázala žlutou stužku (yellow ribbon) kolem dubu před domem, pokud ho chce zpět ve svém životě. Muž okolo projede autobusem, a když neuvidí žlutou stužku, pochopí, že není vítán, a z autobusu nevystoupí. Okolo starého dubu nakonec uvidí uvázaných 100 žlutých stužek jako signál, že na něj doma čekají. Pro vězně tedy žlutá stužka představuje naději, že po propuštění budou mít šanci...

Jak vypadal první ročník v roce 2016?

Myšlenka podpořit formou běhu zaměstnanost osob po výkonu trestu v České republice vzešla od Gabrielly Slovákové, ředitelky ženské věznice ve Světlé nad Sázavou. Běhu se žlutou stužkou se totiž zúčast-

nila v roce 2011 v Singapuru, kde idea masového běhu s tematikou zaměstňování a integrace propuštěných vězňů do společnosti vznikla. Projekt získal tak širokou podporu veřejnosti, že se díky němu podařilo za dvanáct ročníků vytvořit více než dva tisíce pracovních míst pro bývalé vězně.

Yellow Ribbon Run se v České republice i v Evropě uskutečnil poprvé a zcela prvně byl součástí běhu světového formátu. Po několika měsících příprav se dne 8. května na trať Volkswagen Maratonu Praha s mottem „Uteč předsudkům!“ postavilo osm netradičních štafet. Byly složené z vězňů, bývalých odsouzených, příslušníků vězeňské služby, zástupce kanceláře ombudsmana, představitelů velkých firem a dalších organizací. Se žlutou stužkou na klopě vyběhly do pražských ulic, aby společně poukázaly na problém obtížné zaměstnatelnosti osob po výkonu trestu.

Jak bude vypadat druhý ročník 2017?

Druhý ročník Yellow Ribbon Run bude rozdělen do tří závodů. Poprvé se vstříc předsudkům poběží na pražském půlmaratonu dne 2. dubna 2017, poté se běžci vydají vstříc maratonské vzdálenosti v rámci Volkswagen Maratonu Praha dne 7. května 2017 (popřípadě si vzdálenost rozdělí v rámci 2Run). Poslední, co do počtu účastníků podstatně větší záležitostí, bude štafetový běh 4x5 km na Pražské štafety dne 14. června 2017.

Budete-li mít zájem se do projektu zapojit a podpořit jej, nahlase se Janě Rajdlové z Věznice Světlá nad Sázavou na email jrajdlova@vez.sve.justice.cz a registrujte se přes webové stránky www.yellowribbon.cz. v sekci „registrace“ dle ceníku „NGO“.

text a foto: Yellow Ribbon

Sen může mít každý

Daleko od města stála jedna malá osada. Moc lidí o ní nevědělo, ani se o ní moc nemluvalo. Nikdo z města osadu nenavštěvoval a ani nikdo osadu neopouštěl. Až jednoho dne jsem ji kvůli svému snu opustil já.

Jenže jsou tu překážky. Je třeba se nad sebou zamyslet. V čem je můj problém? Jsem cigán, což mi dělá ze života peklo. Za druhý, mám silně vyvinutý čich a také chuť. Rozpoznám každé jídlo, nebo lépe řečeno každé zkažené jídlo, jelikož jsme moc chudí, tak dost často vybíráme jídlo z popelnice. Strašně moc by mě bavilo vařit. Je to můj životní sen, pracovat v nějaké nóbl restauraci. Jenže nikdo mou touhu nechce pochopit. Můj táta nechce uznat moje přednosti. Pokaždé říká: „No, to je toho, tak rozezná nějaký smrad!“ Nechápe, v čem jsem jiný. Celá naše početná rodina se spokojí s tím, co má. Vyhrabou si nějaké jídlo z popelnice, ani si ho neomyjí a hned ho snědí. Vyhrabou si nějaké oblečení, ani ho nevyperou a hned si ho oblečou. A tak to mají pořád dokola. Kolikrát jsem jim říkal, že čistota je půl zdraví. Nic víc z toho života nemají. Jenže já nechci přežívat! Hodněkrát jsem se s tátou neshodl. Vadí mi, že krademe odpadky. To já nechci. Táta si pořád myslí, že to krádež není, když to jídlo nikdo nechce. Ale já si chci jídlo uvařit a ne čekat, až ho někdo vyhodí. Chci zkoušet nové chutě a vůně. Chci prostě jíst jen to nejlepší! A proto v jeden osudnej den začal můj tajnej život.

V noci jsem se opatrně vytratil z osady. Snažil jsem se být opatrný, ale zahlédl mě bratříček Emil, který si právě pochutnával na nahníleém jablku. „Kam jdeš, bráško?“ zeptal se mě s plnou pusou. Nevěděl jsem, co mu mám říct, jak se z toho

mám vykroutit a tak mi nezbylo, než mu říct pravdu. Řekl jsem mu, že se chci podívat do té velké restaurace kousek za naší osadou. Chci se tam porozhlédnout a zeptat se jich, jestli mě tam vezmou do práce. Splnil by se mi můj sen. Emilek mé nadšení nechápal a už se chtěl rozeběhnout a vzbudit tátu, aby mě bonznul. Včas jsem ho zachytil a vysvětlil jsem mu, že o tom denně sním a nemohu z toho spát. Chci vařit a chci, aby všichni lidé mé jídlo ochutnali. Slíbil jsem mu, že když mě do té práce vezmou, tak mu budu nosit čerstvé jídlo z kuchyně. Pod touto záminkou byl Emilek na mé straně a nikomu nic neprozradil. Oblíkl jsem si to nejlepší oblečení, co jsem měl. Což bylo vlastně to, co nosím každý den. Černé tepláky a bílou mikinu. Důležité přece bylo, že oblečení bylo čisté. Plívl jsem si na dlaň a slinami si uhladil patku, abych v tak důležitý den neměl na hlavě vrabčí hnízdo.

Byl jsem tak nervózní. Stál jsem před branami obrovské restaurace. Srdce jsem měl někde v žaludku. Ano, v tom žaludku, kterým nám prochází ten zázrak jménem jídlo. Vstoupil jsem a zůstal stát. Prostorová rozzářená místnost, bílé ubrusy, srovnané příbory a hlavně plno lidí, kteří s radostí a úžasem ochutnávali všelijaké možné chutě vybraných tradičních i netradičních pokrmů. Pokračoval jsem dál po úzké chodbě a narazil na bílé dveře s nápisem KUCHYŇ – VSTUP ZÁKAZÁN. Co teď? Ptal jsem se sám sebe. Mám se otočit a vrátit se domů? Vždyť svůj sen mám na dosah ruky! V tom do mě někdo narazil se slovy, ať nezavazím. Lítací dveře se otevřely a já se ocitl v kuchyni. Ach, těch vůní, co se kolem mého nosu vznášely. Na kuchařích

bylo vidět, že mají hodně práce. Bylo jich tam hodně a všichni se snažili. V tom se jeden kuchař ke mně otočil a zeptal se mě: „Ty jsi ta pomocná síla na úklid?“ Překvapilo mě to. Nevěděl jsem, jak zareagovat. „Ne, já chci tady vařit,“ tiše jsem odvětil. Kuchař si mě změřil zlým pohledem od hlavy až k patě a odsekl: „Haha, vem si do ruky hadr a začni okamžitě šůrovať! Na srandičky tady nemáme čas!“ Co jsem mohl dělat? Musel jsem to přijmout. Radost z toho, že budu v kuchyni, byla větší než řešit, že budu muset vytírat podlahy a umývat hrnce. Sledoval jsem je při práci. Jaké koření a bylinky používají. Kolikrát jsem měl co dělat, abych se ovládl a nevytrhl jim koření z ruky a neřekl jim, že to se k tomu nehodí a nahradil ho jiným.

Po měsíci se mě táta začal vyptávat, kam to každé ráno chodím. Bylo mu to divné. Emilek mu sice nic neprozradil, ale já jsem už nemohl mlčet. Řekl jsem mu pravdu. Neměl z toho radost. „Zakazuju ti lízt do kuchyně k bílým! Jsou nebezpeční!“ ječel na mě. Chápu ho. Měl o mě strach. Máme hodně špatných zkušeností s gádžema. Předem nás odsuzují. „Ale táto, neodsudili mě! To se nám ještě nestalo! Vždyť mě vzali do práce!“ Snažil jsem se mu vše vysvětlit. „Neodsudili tě?! Vždyť ti dali do ruky kýbl a hadr, synu!“ Za každou cenu chtěl mít pravdu.

Tátu jsem neposlechl. Nějak přece začít musím. I když je pravda, že kolikrát jsem v práci měl v ruce nějakou surovinu, maso či zeleninu, ale okamžitě mi to vytrhli z ruky a kroutili hlavami. Jak může umět obyčejný cigán vařit, mysleli si. Možná, že měl táta v něčem pravdu. Vím, že bych se měl od gádžů

držet dál, ale když oni jsou takoví zvláštní. Oni jenom neživoří jako my, oni objevují... a to mě láká. Zkoušet a objevovat.

Jednoho dne k nám do práce měl dorazit důležitý host. Nevím, o koho se přesně jednalo, ale musel to být postavením někdo hodně vysoko, protože od rána byli všichni jako na jehlách. Dozvěděl jsem se, že jim přišel zkontrolovat jejich jídelníček a čistotu. A podle toho měl rozhodnout, jestli jejich velký podnik zůstane nadále fungovat, či ne. Jak je vidno, v minulosti měli nějaké problémy, proto jim teď kritici chodí na kontroly. Než se pustili do vaření, odešli všichni na poradu. Zůstal jsem v kuchyni sám. Na velké plotně se vařila nějaká polívka. Nedalo mi to a musel jsem ochutnat. No fuj, tohle chtějí servírovat tomu kontrolorovi? Se snad zbláznili?! Mám šanci to jídlo vylepšit. Pokud to neudělám, restaurace půjde ke dnu! Pustím se do toho, dochutím, přihodím přísady, které jsou potřeba... a už slyším kroky... okamžitě vezmu do ruky hadr a dělám, že něco utírám. Přiletí číšník a volá na kuchaře, aby okamžitě servíroval polívku, protože kontrolor už dlouho čeká a je z toho velice nervózní. Pomocný kuchař nandá polívku a podá ji číšníkovi, který ji už odnáší. Jenže až teď se objeví kuchař, který měl polívku na starost a huláká na číšníka: „Nee, ta polívka ještě není hotová!“ Pozdě. Vysoce postavený šéf-kuchař kontrolor již ochutnává. Všichni jsou jak na trní a vyhlíží číšníka, který si s ním povídá. Kuchaři se bojí o svoji práci. Právem se domnívali, že mu nedodělaná polívka nebude chutnat. Jenže od číšníka jsme se dozvěděli, že s polívkou byl nanejvýš spokojený a že očekává ještě jedno jídlo od toho sa-

mého kuchaře, co vařil tu polívku. Všichni se podívali na Frantu, který polívku připravoval. Ten byl zmatený a povídá. „Ale já jsem ji nevařil, já jsem si jen připravil základ. Nevím, kdo ji dodělal.“ Zmateně se dívali jeden na druhého. „To já! Já jsem ji dodělal!“ přiznal jsem se. Nevěřili mi. Ale ten, co mě přijímal, se mě zastal a pověděl, že si vzpomíná, jak jsem mu na začátku říkal, že chci vařit. „Chce druhé jídlo,“ připomněl nám číšník. Nikdo nemluvil. Po chvíli ticha se hlavní kuchař zvedl a rozhodl: „Ta tvá polívka měla nejspíš nějaké kuchařské kouzlo. Pokud nechceme přijít o tenhle podnik, tak nám nic jiného nezbyvá. Musíme nechat cigána vařit! Ukaž nám, co umíš a vytvoř nějaké jídlo, kterým všechny a hlavně toho, co tam netrpělivě čeká, překvapíš!“ Měl jsem radost. Konečně! Konečně mohu dokázat všem, že i já něco svedu. Spojil jsem všechny chutě staré i moderní romské kuchyně a vytvořil báječné jídlo. Když jsem byl hotov, tak mu jídlo odnesli. Nenápadně jsme pokukovali, jestli mu jídlo chutná. Dojedl a opět si zavolal číšníka. Chtěl vidět toho, kdo mu jídlo připravil. Všichni z kuchyně váhali, jestli opravdu mají poslat mě. Vždyť je to jen uklízeč a ještě k tomu cigán, pomysleli si. Ale nakonec mě tam poslali. Pán se velice divil, když mě tam viděl stát. Pak vstal, podal mi ruku a pověděl mi: „Smekám před vámi. Nic tak skvělého jsem dlouho nejedl. Připomněl jste mi mé krásné dětství. Takové jídlo, které chutí připomíná životy našich maminek, v dnešní době jen tak nenajdete. Jmenuji vás šéf-kuchařem téhle restaurace!“ Nevařily mu mé nuzné poměry ani má barva pleti. Ocenil moje kvality. A tak to má být! **Bušalka**

Suno šaj avel sakones

Dur le forostar ehas jekh cikňi vatra. But manuša latar nadžanenas a aňi pes pal late but navakerelas. Ňiko andal o foros andre vatra naphirelas a Ňiko aňi odarig naphirelas het. Až jekhvar, vaš miro suno, latar geľom het me.

Aľe vareso ake zavadzinelas. Mušinav pal mande te gondolinel. So hin miro problemas? Som Rom a oda mange kerel le dživipnastar peklos. Vaš o dujto, hin man zoralo nakh he šmakos. Prindžarav sako chaben, abo feder te phenel sako mosardo chaben, bo sam but čorikane, ta kidas avri chaben andal o bočki. But bi man bavinelas te tavel. Hin oda miro baro suno, te kerel buti andre varesavi noblesno restauracija. Aľe Ňiko man nakamel te achafol. Miro dad nakamel te dikhel mire anglipena. Mindig phenel: „No, ta prindžarel varesavo khandipen!“ Naachafol, soske som aver. Cali amari bari familija pes spokojinel oleha, so len hin. Rakhen peske varesavo chaben andal e bočka, aňi les nathoven avri a mindar les chan. Arakhen peske varesave grati, aňi len narajbinen avri a mindar len uren pre peste. A avka oda lenca ehin mindig. Kecivar lenge phendom, hoj o žužipen ehin jepaš sastipen. Ňič buter len ole dživipnastar nane. Aľe me nakamav ča te predživkerel. Butervar man le dadeha chudľom. Vadzinel mange, hoj čoras o šmeci. Oda me nakamav. O dad peske mindig gondolinel, hoj oda nane čorkeriben, te ole šmeci Ňiko nakamel. Aľe me mange kamav o chaben te tavel a na te užarel, te les vareko čhivela avri. Kamav te skušinel neve šmaka a pacha. Kamav te chal ča koda najkfeder! A vaš oda jekheskro dives kezdinľas miro garudo dživipen.

Raťaha man polokores našadom andal e vatra. Kamavas te džal polokes, aľe dikhľas man o phraloro o Emilkus, so peske chalas kirňi phabaj. „Kaj džas, phraloro?“ phučľas mandar pherde mujeha. Nadžanavas, so leske te phenel, sar man olestar te dochudel, ta palis leske mušindom te phenel čačipen. Phendom leske, hoj kamav te džal te dikhel andre kola bari restauracija, so hiňi agoral pal amari varta. Kamav man kodoj te porozdikhel a te phučel, či man kodoj lena andre buti. Geľas bi mange avri miro suno. O Emilkus miri loš naachafolas a imar kamelas te džal te uštavel le dades, kaj pre mande te phenel avri. Sig les zachudľom a phendom leske, hoj sako dives pal oda suňinav a našti olestar sovav. Kamav te tavel a kamav, kaj savore manuša miro chaben te ochutňinen. Phendom leske, hoj te man lena andre kola buti, ta leske sako dives hordinava chaben andal e kuchňa. A vaš ada has o Emilkus pre miri sera a Ňikasko Ňič naphendľas. Urđom mange najfeder grati, so man ehas. A oda has koda, so uravas sako dives. Kalí ceplaka a parňi mikina. Duležito hem has, hoj mange oda has žužo. Čhungerdom mange pro vast a kerdom mange o bala, kaj mange te naaven buri-men, te man ehin ajso baro dives.

Somas ajso nervozno. Terđuvas anglo vudar la bara restauracijake. O jilo mange has varekaj andre džombra. Hi, andre kola džombra, so olatar džal oda čudos, so pes vičinel chaben. Bari rozlabardí mistnosťa, parne obrusy, paš peste

rakimen roja a but manuša, so skušinenas o neve chabena. Džavas pal e saňi chodbica a arakhľom parno vudar, so upre has irimen KUČHŇA – MA PHIREN ADAJ. So akanak? Phučeravas korkoro mandar. Majinav te džal pale khere? Hem miro suno mange hino tel o nakh! Vareko man čaladľas, kaj odoj te nazavadinav. O vudar pes phundraľas a me somas andre kuchňa. Joj, ole pacha, so džanas andre miro nakh. Pro kuchara džalas te dičhol, hoj len hin but buti. Savore kerenas, so pes delas. Jekh kucharis pes pre mande visafilas a phučľas mandar: „Tu sal oda, so avľas te šegetinel te pratinel?“ Naužaravas oda. Nadžanavas, so leske te phenel. „Na, me adaj kamav te tavel,“ phendom polokes. Dikhľas pre mande džungales upral ži telal a odphendľas: „Haha, le tuke andro vast šimata a pratin! Pro pherasa amen adaj nane časos!“ So šaj kerdom? Mušindom oda te lel. E loš olestar, hoj som andre kuchňa, has bareder, sar te gondolinel pre oda, hoj mušinava te khosel tele o phuva, he te thovel avri o pira. Dikhavas pre lende, sar taven. Save koreňa he čara peske len. Kecivar man has manca so te kerel, kaj lenge ole čara te nalav avri andal o vast a te dav len koda, so odoj čačes patrinel.

Pregelľas jekh čhon a miro dad mandar phučerlas, kaj oda phirav sako tosara. Nadžalas leske oda andro šero. O Emilkus leske Ňič pre mande naphendľas, aľe me imar leske mušindom te phenel čačipen. Nahas olestar lošardo. „Zakazinav tuke te phirel andre kuchňa ko parne! Hine bibachtale!“ ričinelas pre mande. Achafľuvav les. Daralas pes pal mande. Predžidľam but nalačo le gadženca. Anglal amen narado dikhen. „Aľe dado, naodphende mange nalačhes! Kada pes amenge mek naačhiľas! Lile man andre buti!“ phenavas leske. „Naodphende tuke?! Hem tuke thode andro vast vedra he šimata, mro čho!“ Kamelas, kaj te avel leskero čačipen.

Le dades našundom. Varesar te kezdinel mušindom. He te čačipen has, hoj kecivar man has vareso andro vast, varesavo mas či so, ta mindar mange oda lile a kerenas le šereha. Sar šaj džanel obyčejno Rom te tavel, gondolinenas peske. Talam has le dades andre varesoste čačipen. Džanav, hoj man namajinav te likerel paš o gadže, aľe te jon hine ajse aver. Jon ča napredživkeren sar amen, aľe skušinen vareso nevo. Oda kamavas he me...

Jekhvar ke amende andre buti avľas varesavo hostos. Nadžanav, k'oda has, aľe mušindľas oda te avel vareko baro, bo savore lestar has sar pro suva. Aviľas te dikhel, sar taven a pratinen. A pal ada majindľas te phenel, či lenge e restauracija phan-

dela andre vaj na. Kim chudle te tavel, ta gele savore pre varesavi porada. Ačhiľom andre kuchňa korkoro. Pro baro bov taďolas varesavi zumin. Mušindom la te skušinel. No fuj, kada les kamen te del te chal? Diliňalile avri? Mušinav oda chaben te dokerel. Te oda nakera-va, ta phandena e restauracija andre. Mukhav man andre, čhivkerav andre koda, so kampol... a imar šunav, hoj vareko avel... sigo lav andro vast šimata a kerav, hoj vareso khosav. Avel o čišňikos a ričinel pro kucharis, kaj te kidel e zumin, bo o kontroloris imar užarel a hino imar but choľamen. Kiden leske zumin a o čišňikos la leske řidžal. Aľe až akanak avel o kucharis, so kamelas e zumin te dokerel a ričinel pro čišňikos: „Naa, kola zumin mek nane dokerďi!“ Pozdě. O baro kontroloris imar chal. Savore pes daran a užaren pro čišňikos. Phendľas amenge, hoj has but spokojimen a hoj kamel mek jekh chaben olestar, so taďas ola zumin. Savore dikhle pro Frantas, so majindľas e zumin te kerel. Jov has olestar dili-no a phenel: „Aľe me la nataďom, me mange ča kerdom o zaklados. Nadžanav, ko la dokerďas.“ Dikhenas jekh pre avreste. „Oda me! Me la dokerďom!“ phendom pre mande. Napaťanas mange. Aľe koda, so man liľas andre buti, pes vaš mande thoďas, a phendľas, hoj peske gondolinel, hoj vakeravas, hoj kamav adaj te tavel. „Kamel dujto chaben,“ phenel amenge o čišňikos. Ňiko navakerlas. Pal o cicho pes o hlavno kucharis vazdľas a phendľas: „Kola tiri zumin has talam varesar pokerďi. Te nakamas, kaj amenge kala restauracija te len, ta amenge Ňič aver naačhol. Mušinas te mukhel le Romes te tavel! Sikhav amenge, so džanes a tav ajso chaben, so Ňiko naužarel.“ Somas lošardo. Doužardom man. Šaj imar sikhavav savorenge, hoj he me vareso džanav. Spojindom savore šmaka moderne he phurikane a kerdom lačho chaben. Eigende leske o chaben. Počoral dikhahas, či leske šmakinel. Dočaľas a igen peske vičindľas le čišňikos. Kamelas te dikhel oles, so oda chaben taďas. Ňiko nadžanelas, či čačes šaj bičhaven man. Hem jov adaj ča pratinel a mek hin oda Rom, phende peske. Aľe palis man bičhade. O kontroloris o jakha pre mande avri delas, sar man odoj dikhľa te terďol. Palis uštľilľas, diňas mange o vast a phendľas: „Palikerav tuke la kalapaha. Ňič ajso lačho imar čirla nachaľom. Pale mange avľas andro šero miro čhavoripen. Ajso chaben, so tavenas amare dajora, ča avka narakhena. Vičinav tut najbareder kucharis adaj!“ Navadzinlas leske, savo čoro som aňi miri kalí cipa. Dikhelas pre oda, so džanav. A kavka oda majinel te avel! **Bušalka**

Co člověk potřebuje, aby byl šťastný?

Celý život člověk hledá štěstí, a někdy jsou dny, kdy už ani nemá sílu. A je z toho nešťastný. Pomalu začíná ztrácet práci, rodinu, bydlení a potom nemá nic. V srdci má velkou bolest. Začíná upíjet alkohol, dělat špatné věci, krade a stane se z něho špatný člověk. Muži své ženy podvádějí a lžou jim, chodí za jinýma. Ženy s nimi otěhotní, oni jsou zamilovaní a chovají se bláznivě. Bylo by potřeba jim to důrazně říct, ale oni jako by neposlouchali. V takových situacích končí velmi mnoho lidí. Jejich srdce a duše tmavne. Člověk se potom začne obracet k Bohu, aby mu pomohl navrátit sílu a stát se opět tím, čím byl. Říká mu, že už přestane pít, nebude chodit po hospodách, najde si dobrou práci, bude mít peníze a pomůže své ženě a dětem. Celé dny, celé noci přemýšlí, jak se to mohlo všechno stát, jak to, že nic nemá a proč všechno ztratil. Ale nemůže na to přijít. Romové mají těžký život. Trpí, ale nesmí zapomenout, že je tu lepší cesta, po které se můžou vydat, a když se vydají, všechno bude tak, jak má být.

Lidé dělají to, co chtějí ostatní, ale na svoje životy, co by sami chtěli dělat, na to zapominají. Tím pádem onemocní, všechno je začne bolet, nedělají nic, jen to, že chodí neustále do práce. Chodí do práce i ve dny, kdy se pracovat nemá a člověk má být se svou rodinou. Od rána až do noci neustále v práci. Ženy zůstávají s dětmi samy doma, každý den vaří, uklízí a čekají na své partnery, až přijdou z práce, připraví jim jídlo a jdou spát. Podobné životy má hodně lidí. Stal se z toho takový zvyk v našem světě. Avšak to není dobré, protože člověk ze svého života pomalu ztrácí to, co mu je nejbližší. Je to zdraví a rodina.

Nenechte to dojít tak daleko, aby vám to všechno někdo vzal. Držte se toho, co je ve vašem srdci, toho, co milujete. Je to tam, tam v tom vašem srdci, nikdo vám to nevezme, nikdo vám to jen tak neukradne, protože je to jen vaše. Dělejte to, co vaše srdce obdivuje a uvidíte, jaký krásný a spokojený život budete mít. Nehleďte štěstí někde venku, všichni ho máme v sobě. Přeju všem lidem, aby poslouchali svoje srdce.

Veronika Kačová

So manušeske kampel, hoj te avel bachtalo?

Calo dživipen o manuš rodel e bacht, the varekana ehin d'ivesa, hoj imar les nane zor. Ta hino kalestar bibachtalo. Našavel polokes e buti, la famiľija, o kher, the nane les Ňič. Ehin leske phares pro jilo. Chudel te pijel o palenki, te kerel nalače veci, čorel the ačhol pes palis lestar nalačo manuš. O murša peskre romňenge chochaven, the phiren pal aver džuvľa. Keren len pharake, jon hine diline, bo hine andre peste zakamade, nane len Ňič, nane len kaj te džal, hine terne, diline. Kampel lenge oda zorales te phenel, aľe jon našunena. Kavka doperde pherdo džene. O jilo the e vodí lenge palis kaľaren. O manuš palis chudel phares te rovel the te mangel le Devles, hoj leske te šegetinel, hoj les te del zor, kaj te avel pale zoralo manuš, kajso, savo ehas. Mangel les, hoj leske savoro nalačo te odmu-khel. Phenel leske, hoj imar napijela avri palo kračmi, rakhela peske lachi buti, avela les love, the šegetinela peskra romňake the čhavorenge. Cale d'ivesa cale raťa gondolinel pre kada, soske kada kerdľas, soske pes oda leske ačhiľa, soske les Ňič nane, soske sa našaďa. Aľe našti upre perel. Le Romen ehin pharo dživipen. Cerpinen, aľe te napobisterena, hoj ehin feder drom, saveha te džal, the savoro avela kavka, sar oda majinel te avel.

O manuša keren koda, so kamen aver manuša, aľe pre peskro dživipen nadikhen, palis kalestar nasvaľuven, savoro len dukhal, the nakeren Ňič, ča phiren andre buti. The he kole d'ivesa, kaj o manuš majinel te avel khere peskra familijaha, mušinel andre buti, sar pes phenel te kerel o love. Tosarastar ži raťi andre buti. O romňija le čhavenca hine sako d'ives korkore khere, taven, pratinen the užaren pre peskre roma, kana avena andal e buti, thovena lenge te chal the džana te sovel. Kajso dživipen ehin pherdo manušen. Ačhiľa pes kalestar tradicija andre kada svetos. Nane oda lačhes, vaš oda hoj polokes našaven koda, so ehin andre tumaro dživipen nekbareder. Ehin oda o sastipen the e familija.

Nadomukhen, hoj len te našaven. Likeren koda, so tumenge ehin andro jilo, koda, so dikhen but rado. Ehin oda kodoj andre koda tumaro jilo, Ňiko tumenge oda nalela, Ňiko tumenge oda načorla, bo oda ehin ča tumaro. Keren koda, so kamel tumaro jilo, the dikhena, savo šukar dživipen tumen avela. Narodn e bacht avri, savore amen oda ehin andre. Vinšinav savore dženenge, hoj te šunen peskro jilo. **Veronika Kačová**

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 11, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 9, zast. Dětská nemocnice

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

říjen–prosinec 2016

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDELI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

STÁLÁ EXPOZICE

„PŘÍBĚH ROMŮ“

Dějiny Romů od starověké Indie až po události II. světové války a současnost. Možnost komentovaných prohlídek v ceně vstupného po předchozí domluvě.

PŘECHODNÁ VÝSTAVA:

7. 10. 2016–30. 4. 2017 – Poklad Romů/Amare somnaka/Tajemství romského šperku

Tradiční zlaté a stříbrné šperky, historické unikáty a současné šperky úspěšných romských designérů poprvé k vidění na jednom místě

DOPROVODNÝ PROGRAM K VÝSTAVĚ

11. 12. vždy v 15 hod. Tvořivé dílny pro děti i dospělé inspirované výstavou, šperky z tradičních i netradičních materiálů, vstup zdarma
Muzeum romské kultury, Bratislavská 67
Rezervace nutná, lektor@rommuz.cz, 545 214 419

A DALŠÍ VEŘEJNÉ AKCE:

15. 12. v 17 hod. BRNOX/průvodce brněnským Bronxem

Křest netradičního průvodce umělkyně Kateřiny Šedé se uskuteční v prostorách Muzea romské kultury.

VOLNÉ VSTUPY DO VÝSTAV – Každou první neděli v měsíci.

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Nabízíme starší ročníky Romano hangos.

Cena jednoho ročníku 100 Kč + poštovné.

objednávky na: 545 246 673 nebo: holomkova@srmn.cz

Ceník inzerce:

celá strana (rozměr 26×40) – 5 000 Kč

1/2 strany (rozměr 26×20 nebo 40×13) – 3 500 Kč

1/4 strany (rozměr 13×20) – 1 500 Kč

menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakování 25 %. Žádosti o inzerci posílejte na: holomkova@srmn.cz

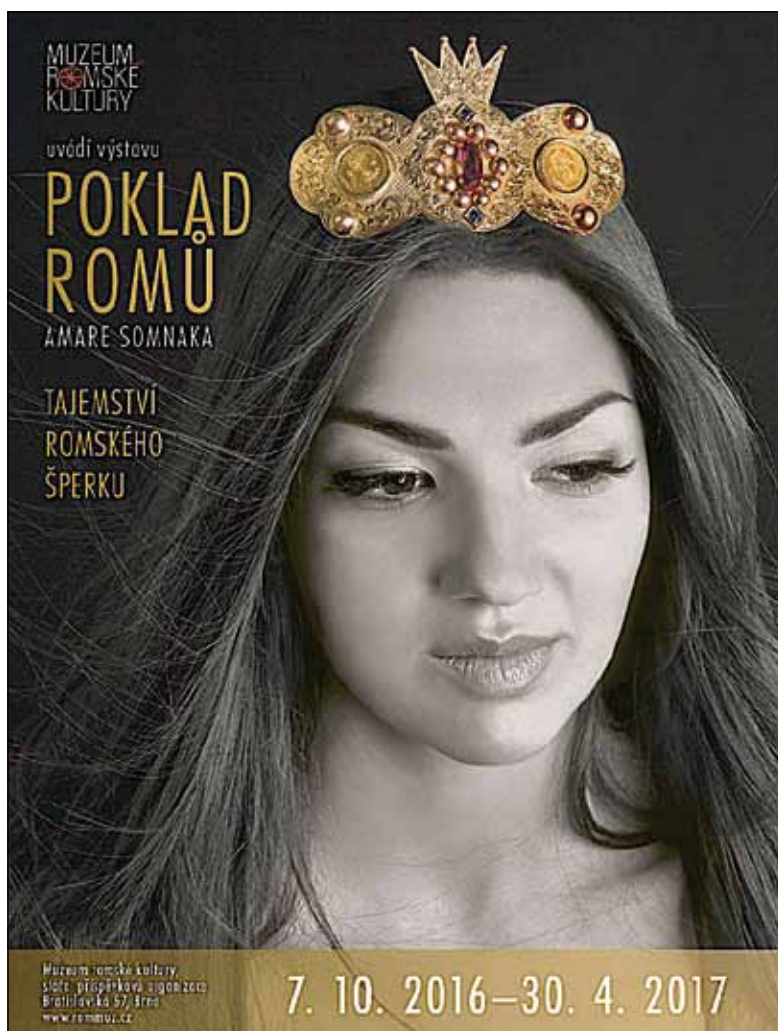

Společenství Romů na Moravě
Romano jekhetaniben pre Morava

Adresa redakce
Romano hangos
a Společenství
Romů
na Moravě

Bratislavská 65a,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srmn.cz

číslo účtu:
230 0066 1977/2010

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu:
Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010
cena předplatného pro rok 2016 je 265 Kč

WWW.PROJECTPAL.EU

„Boj proti diskriminaci a nesnášenlivosti vůči Romům ve vzdělávání a zaměstnanosti v EU“ JUST/2014/RDIS/AG/DISC/9115

Mezinárodní konference

IT IS NOT TOO LATE

17-18.1.2017
Mariánské náměstí 2
Praha 1 (Hlavní nádraží)

Konference „Ještě není příliš pozdě“ s tématem: výměny zkušeností, více jak 100 účastníků z 9 zemí bude prezentovat dobrou praxi v oblasti vzdělávání Romů.

Mezi tématy, která budou probírána patří:

1. Důležitost oficiálního uznání romské diskriminace
2. Kofeny romské marginalizace
3. Propagace perspektivní školských práv a rovného občanství pro Romy
4. Různé formy diskriminace a okružní nasazení Romů
5. Důležitost zvláštní mainstreamové podpory
6. Boj proti formám romské integrace ve vzdělávání
7. Mediální proces boje se stereotypy a předurky vůči Romům
8. Romská mládež
9. Antidiskriminační legislativa a její uplatňování, orgány zasazující se o rovnost a nezávislost na politických stranách a přístupu ke spravedlnosti

WWW.ROM-PRAHA.CZ tel. 221 479 834 - Vozovna 602/3 - Praha 122 00

PROJEKTOVÍ PARTNERI

ORGANIZACE PODÍLEJÍCÍ SE NA PROJEKTU

„Za publikaci této brožury a dalšího doprovodného materiálu k výstavě a konferenci podpořila Evropská unie prostřednictvím Evropského sociálního fondu a Evropské komise. Tato publikace je součástí projektu „Boj proti diskriminaci a nesnášenlivosti vůči Romům ve vzdělávání a zaměstnanosti v EU“ (JUST/2014/RDIS/AG/DISC/9115) financovaného z Evropského sociálního fondu a Evropské komise.“

Evropská unie
Evropský sociální fond
Evropská komise

Spolek Ašta šmé vyhlašuje

**LITERÁRNÍ
SOUTĚŽ**

» V JINÉM DOMOVĚ «

UZÁVĚRKA:
PÁTEK
16. 12. 2016

Téma: příběhy dětí, které z různých důvodů nevyrůstaly ve své původní rodině.

Kategorie: děti–dospělí.

Uzávěrka: 16. 12. 2016.

Více informací:
www.astasme.cz/vjinemdomove

eea grants ASTA ŠME

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury ČR